

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-53>

УДК 338.46:330.34

РОЛЬ СФЕРИ ПОСЛУГ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

THE ROLE OF THE SERVICES SECTOR IN ENSURING THE COMPETITIVENESS OF THE NATIONAL ECONOMY IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Парфентьева Олена Геннадіївна
кандидат економічних наук, доцент,
Національний транспортний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5946-9490>

Parfentieva Olena
National Transport University

Стаття присвячена дослідженню впливу та ролі сфери послуг у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки в контексті реалізації концепції сталого розвитку. Здійснено історичний аналіз еволюції поняття «сталий розвиток», досліджено його основні складові. Встановлено, що сфера послуг, завдяки включенню в її склад соціальних послуг (таких як освіта та охорона здоров'я), безпосередньо впливає на реалізацію соціальної складової концепції сталого розвитку та забезпечення соціального прогресу. Вплив на економічну та екологічну складові здійснюється за рахунок безпосереднього функціонування сфери послуг та її взаємодії з іншими секторами економіки. Визначено наявність прямого та опосередкованого впливу сфери послуг на забезпечення конкурентоспроможності. Прямий вплив пов'язаний з результативністю та продуктивністю діяльності безпосередньо сектору обслуговування, опосередкований вплив зумовлений розвитком інших секторів економіки країни за рахунок використання послуг. Враховуючи значення сфери послуг у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки, а також її вплив на забезпечення сталого розвитку, зроблено висновок про суттєву роль сервісного сектору у формуванні сталої конкурентоспроможності країни, яка відповідає основним ідеям концепції сталого розвитку і гарантує сильні конкурентні позиції країни в глобальному поділі праці. Запропоновано наступні перспективні напрямки пришвидшення формування сталої конкурентоспроможності: заохочення розвитку та впровадження екологічних послуг; розвиток сталого туризму; надання освітніх послуг для підвищення обізнаності про принципи сталого розвитку; впровадження етичних та відповідальних ділових практик; співпраця з іншими секторами для створення ініціатив сталого розвитку; впровадження інноваційних технологій і практик у діяльність сфери.

Ключові слова: сфера послуг, конкурентоспроможність, національна економіка, сталий розвиток, зелена економіка, соціальний прогрес.

The article is focused on the study of the influence and role of the service sector in ensuring the competitiveness of the national economy in the context of the implementation of the concept of sustainable development. A historical analysis of the development of the concept of "sustainable development" was carried out, its main components were investigated. It was established that the service sector, due to the inclusion of social services (such as education and health care), directly affects the implementation of the social component of the concept of sustainable development and ensuring of social progress. The impact on the economic and environmental components is carried out due to the direct functioning of the service sector and its interaction with other sectors of the economy. The presence of direct and indirect influence of the service sector on ensuring competitiveness was determined. The direct impact is related to the effectiveness and productivity of the activities of the service sector, the indirect impact is caused by the development of other sectors of the country's economy due to the use of services. Taking into account the importance of the service sector in increasing the competitiveness of the national economy, as well as its influence on ensuring sustainable development, a conclusion was made about the essential role of the service sector in the formation of sustainable competitiveness of the country, which corresponds to the main ideas of the concept of sustainable development and guarantees the strong competitive position of the country in the global division of labour. The following promising directions for accelerating the formation of sustainable competitiveness are proposed: encouraging the development and implementation of environmental services; development of sustainable tourism;

provision of educational services to raise awareness of the principles of sustainable development; implementation of ethical and responsible business practices; cooperation with other sectors to create sustainable development initiatives; implementation of innovative technologies and practices in the activity of the service sector.

Keywords: service sector, competitiveness, national economy, sustainable development, green economy, social progress.

Постановка проблеми. Активний розвиток та зростання ролі сфери послуг є характерною ознакою постіндустріального етапу розвитку світової економіки. В сервісній сфері створюється більше половини ВВП найбільш розвинутих країн, в секторі обслуговування зайнята значна кількість трудових ресурсів, а міжнародна торгівля послугами зростає. Сфера послуг перетворюється на один з драйверів забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Особливо значення сервісний сектор набуває при забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки в умовах реалізації концепції сталого розвитку. Суттєвий вплив сфери послуг на виробничі галузі економіки (за рахунок послуг, задіяних у виробничих процесах) та соціальне середовище в країні (через функціонування сфер освіти та охорони здоров'я), обумовлює його істотну роль в забезпеченні економічного зростання за умов відповідального природокористування, відновлення навколишнього середовища та забезпечення особистісного розвитку. Тому виникає об'єктивна необхідність дослідження ролі сфери послуг у забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки в умовах сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності та особливостей концепції сталого розвитку та її зв'язку зі сферою послуг та конкурентоспроможністю присвячено праці міжнародних організацій під егідою ООН, Світового банку, а також таких науковців як К. Аллен, Г. Меттерніхт, Т. Відманн, Дж. Менса, Н. Вайц, Г. Карлсен, М. Нільссон, К. Сконберг, Я.В. Остафійчук та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак в існуючих наукових працях досліджується зв'язок сфери послуг з конкурентоспроможністю, сфери послуг та сталого розвитку або конкурентоспроможності та сталого розвитку. Водночас, в публікаціях майже не дослідження питання впливу сфери послуг на конкурентоспроможність національної економіки в контексті реалізації концепції сталого розвитку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження впливу сфери послуг на конкурентоспроможність національної економіки та реалізацію концепції сталого розвитку,

визначення ролі сервісного сектору у забезпеченні сталої конкурентоспроможності країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасному розумінні поняття сталий розвиток вперше було сформульоване в 1987 році у звіті Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку «Наше спільне майбутнє», відомому також як «Звіт Брундтланд» за прізвищем тогочасної голови комісії Гру Гарлем Брундтланд. В «Звіті Брундтланд» наводиться наступне визначення поняття сталого розвитку: це розвиток, який задовольняє потреби сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Концепція сталого розвитку містить два ключових поняття: концепція «потреб», зокрема, основні потреби бідних у світі, яким має бути наданий пріоритет, та ідея обмежень, накладених станом технологій і соціальної організації на здатність середовища задовольняти теперішні та майбутні потреби [1].

Подальшого розвитку концепція сталого розвитку набула на конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку (UNCED), також відомій як «Саміт Землі» в Ріо у 1992 році. В основі обговорення даної конференції лежали основні тези «Звіту Брундтланд». За підсумками конференції було прийнято Порядок денний 21 (Agenda 21), у якому зазначалось, що сталий розвиток має стати пріоритетним пунктом порядку денного міжнародної спільноти, і було рекомендовано розробити національні стратегії для реалізації економічних, соціальних та екологічних аспектів сталого розвитку [2, с. 421].

В 2002 році відбувся Всесвітній саміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі, також відомий як Ріо+10, на якому розглядалися питання прогресу у виконанні результатів «Саміту Землі» в Ріо. На даному саміті було розроблено План реалізації Порядку денного на XXI століття, відомий як Йоганнесбурзький план, а також започатковано низку багатосторонніх партнерств для досягнення сталого розвитку [3, с. 7].

Через 20 років після «Саміту Землі» в Ріо у 2012 році відбулася Конференція ООН зі сталого розвитку або «Ріо+20», яка була зосереджена на двох темах у контексті сталого

розвитку: зеленій економіці та затвердженні інституційної основи. В підсумковому документі конференції, який отримав назву «Майбутнє, якого ми хочемо» була підтверджена відданість сталому розвитку. Результати «Ріо+20» передбачали розробку цілей сталого розвитку, які набували чинності з 2015 року та заохочували цілеспрямовані дії щодо сталого розвитку у всіх секторах глобального порядку денного [4, с. 532]. В 2015 році в Нью-Йорку відбувся Саміт зі сталого розвитку, за результатами якого було визначено 17 цілей сталого розвитку, що були закріплені в підсумковому документі «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року» [5].

В основі концепції сталого розвитку знаходяться три взаємопов'язані стовпи: економічний розвиток, соціальний прогрес та захист навколишнього середовища. Відповідно до концепції, майже все, що людина робить або планує робити на землі, має наслідки для навколишнього середовища, економіки чи суспільства, а також для подальшого існування та добробуту людської раси.

Економічна складова передбачає створення системи виробництва, яка задовольнить поточні потреби споживання без шкоди для майбутніх поколінь [3, с. 9]. Природні ресурси не є нескінченними і не всі вони можуть бути поповнені або відновлені. Зростаючі масштаби економічної діяльності виснажують базу природних ресурсів. Зростаючий попит на товари та послуги продовжує рухати ринки та стимулювати економічне зростання, тоді як вплив надмірного використання природних ресурсів та забруднення ігноруються, що чинить значний руйнівний вплив на навколишнє середовище. Таким чином, економічна стійкість вимагає, щоб рішення приймалися якомога справедливішим і фінансово обґрунтованим способом із урахуванням аспектів стійкого розвитку [3, с. 9].

Соціальний прогрес включає поняття справедливості та рівності, розширення можливостей, доступності, культурної ідентичності та інституційної стабільності [6]. Соціальний прогрес передбачає сприяння розвитку людей, спільнот і культур, щоб допомогти досягти змістовного життя, спираючись на належні охорону здоров'я, освіту, гендерну рівність, мир і стабільність у всьому світі [3, с. 10].

Концепція екологічної стійкості охоплює питання забезпечення цілісності екосистеми та її продуктивного і відповідального використання для підтримки життя людини. Мається на увазі, що природні ресурси повинні вико-

ристовуватися не швидше, ніж вони можуть бути відновлені, а відходи повинні викидатися не швидше, ніж вони можуть бути засвоєні навколишнім середовищем. Однак прагнення до зростання висуває дедалі більші вимоги та створює дедалі більший тиск на природу, що підвищує важливість захисту навколишнього середовища для забезпечення його продуктивності, стабільності, стійкості та можливості підтримувати життя та розвиток людства [3, с. 11].

Сфера послуг являє собою сукупність всіх галузей та підгалузей, які здійснюють виробництво та реалізацію нематеріальних продуктів – послуг. Послуги є унікальним товаром, адже вони, здебільшого, не мають матеріального вираження, а їх характеристики значною мірою залежать від особи виробника. Деякі послуги активно використовуються в виробничих процесах (транспортування, зв'язок, інжинірингові послуги) та поствиробничому обслуговуванні (послуги ремонту та технічного обслуговування, страхування). Крім того, окремі сектори сервісної сфери здійснюють свою діяльність з орієнтацією на досягнення певного рівня розвитку соціального середовища. Такими послугами є, зокрема, послуги освіти, охорони здоров'я, рекреації та оздоровлення тощо. На думку Я. Остафійчука, в контексті людського розвитку передусім саме так звані соціальні послуги безпосередньо визначають якісні характеристики людських ресурсів, адже саме від даних послуг залежить забезпечення рівності можливостей кожної особи в шансі досягти суспільної позиції, яка б максимально відповідала її потенціалу та здібностям [7, с. 31]. Освіта та охорона здоров'я є невід'ємною частиною людського розвитку. Сектор послуг відповідає за надання якісних освітніх та медичних послуг, сприяння сталому розвитку шляхом зміцнення людського капіталу, зменшення нерівності та покращення загального добробуту. Ці сектори відіграють важливу роль у створенні обізнаного та здорового суспільства, життєво необхідного для сталого розвитку. Таким чином сфера послуг значною мірою впливає на один з трьох основних стовпів концепції сталого розвитку – соціальний прогрес.

Однак зв'язок сектору обслуговування зі сталим розвитком не обмежується впливом лише на соціальний аспект. Сервісна сфера є істотною частиною національних економік країн світу та значним генератором робочих місць в таких секторах як туризм, охорона здоров'я, освіта, фінанси, транспорт тощо. Таким чином сфера послуг надає можливості

для забезпечення високої зайнятості та інклюзивного економічного зростання, допомагаючи подолати бідність і зменшити нерівність.

Сектору обслуговування притаманний досить високий рівень залежності від інновацій та передових технологій. Сталий розвиток вимагає впровадження екологічно чистих технологій і практики. Сфера послуг може сприяти сталому розвитку шляхом розробки та впровадження інноваційних рішень, таких як зелена інфраструктура, відновлювана енергетика, цифрові платформи та ефективне використання ресурсів. Крім того, як зазначалося вище, сервісний сектор суттєво впливає на інші сектори економіки через його залученість у процеси виробництва та забезпечення виробничої діяльності. За рахунок цього сфера послуг може стимулювати використання принципів сталого розвитку і в діяльності промислових та агропромислових підприємств. Наприклад, фінансовий сектор у сфері послуг все більше визнає важливість сталого розвитку, про це свідчить існування екологічних, соціальних та управлінських критеріїв (ESG) в інвестиційних рішеннях. Дослідження міжнародної консалтингової фірми McKinsey & Company показало зростаючу популярність ESG в інвестиціях, навіть в умовах скорочення обсягу інвестицій: надходження на ініціативи сталого розвитку зросли з 5 мільярдів доларів у 2018 році до понад 50 мільярдів доларів у 2020 році, а потім майже до 70 мільярдів доларів у 2021 році; ініціативи отримали 87 мільярдів доларів чистих надходжень у першому кварталі 2022 року, а потім 33 мільярди доларів у другому кварталі [8]. Станом на 2022 рік більше 90% компаній індексу S&P 500 розробляли та оприлюднювали ESG звіти [8]. Це свідчить про значний рівень заінтересованості сектору фінансових послуг у фінансуванні сталого бізнесу та ініціатив, які зрештою прискорюють перехід до більш сталої економіки.

Беззаперечним є і значення сфери послуг у забезпеченні конкурентоспроможності країн світу. За даними Світового банку, станом на 2020 рік 65,3% світового ВВП вироблялось в секторі обслуговування [9]. Сервісний сектор в 2022 році створював більше 60% ВВП найбільш конкурентоспроможних за Індексом конкурентоспроможності Міжнародного інституту розвитку менеджменту країн світу [9; 10]. Станом на 2021 рік, 21,17% світової торгівлі припадало на торгівлю послугами [11]. Сфера послуг впливала на конкурентні позиції як прямо, за рахунок безпосереднього

зростання сервісного сектору, так і опосередковано, завдяки розвитку всіх секторів національної економіки внаслідок використання ними сфери послуг.

Розвиток сервісної сфери дозволяє підвищити продуктивність в економіці, що досягається за рахунок таких факторів, як використання передових технологій, автоматизації та ефективних процесів. Сектор послуг дуже сприятливий для технологічного прогресу та інновацій, що дозволяє країні залучати для його розвитку іноземні інвестиції та підвищити її глобальну конкурентоспроможність. Розвиток сектору послуг та інновації спричиняє економічні трансформації, які відкривають нові можливості для розширення та збільшення масштабу діяльності підприємств. Віддалена доставка, відділення та франчайзинг дозволяють постачальникам послуг виходити на різні ринки, а постачальники, які пропонують послуги в цифровому вигляді, більше не обмежуються особистими взаємодіями зі своїми клієнтами. Цифрові технології вдосконалюють бізнес-процеси, впроваджують нові функції в продукти та створюють нові ринки. Набагато більше досліджень і розробок зараз відбувається в сфері послуг, ніж у промисловості: великі дані дозволяють удосконалити транспортні системи, а також спонукають роздрібні торгові точки вдосконалювати свої пропозиції [12].

Підвищенню конкурентоспроможності країн також сприяють інвестиції в розвиток послуг з високою доданою вартістю, таких як фінансові послуги, консалтинг або спеціалізовані професійні послуги. Ці послуги часто вимагають висококваліфікованого персоналу, що веде до підвищення заробітної плати та залучення талантів, що в свою чергу сприяє загальному економічному розвитку країни. Крім того, сектор послуг, як правило, більш трудомісткий, ніж інші сектори, такі як виробництво чи сільське господарство, тому його розвиток стимулює створення робочих місць, дозволяє знизити рівень безробіття та покращити загальний соціально-економічний добробут населення.

Жвавий розвиток сектору послуг також стає все більш важливим для конкурентоспроможності виробничого сектору: виробники об'єднують товари з послугами (такими як фінансові кредити, реклама та гарантії), що підвищує цінність для клієнтів. Дослідження Світового банку показали, що станом на 2015 рік приблизно одна третина вартості валового експорту промислової продукції серед країн Організації економічного спів-

робітництва та розвитку була пов'язана з доданою вартістю втілених послуг (причому найбільший внесок становили дистрибуція та бізнес-послуги); відповідна частка для економік з низьким і середнім доходом становила близько 29 відсотків [13, с. 207]. Розвиток сектору послуг в наступні роки зумовив подальше зростання рівня впливу послуг на вартість промислової продукції. Крім того, завдяки росту попиту на послуги з боку промисловості, сільського господарства та інших секторів, доходи працівників сфери послуг збільшуються, що позитивно впливає на рівень життя населення країни.

Зростання сектору послуг допомагає диверсифікувати національну економіку, зменшуючи залежність від однієї галузі, що допомагає пом'якшити ризики, пов'язані з економічними потрясіннями або спадами в певних секторах, створюючи більш міцну та стійку економіку. Аналогічно, експорт послуг дозволяє диверсифікувати потоки доходів країни та зменшити залежність від експорту традиційних товарів. Експорт послуг також може генерувати надходження в іноземній валюті, сприяючи загальному платіжному балансу та економічному зростанню.

Враховуючи істотну роль сфери послуг в посиленні конкурентоспроможності національної економіки, а також суттєві можливості даного економічного сектору в реалізації концепції сталого розвитку, можна зробити висновок про можливість використання сервісного сектору для формування стійкої та сталої довготривалої конкурентоспроможності країни, яка відповідатиме основним ідеям концепції сталого розвитку і, водночас, дозволить забезпечити стійке економічне зростання і сильні конкурентні позиції країни в глобальному поділі праці. Пришвидшення формування сталої конкурентоспроможності може бути досягнуто, зокрема, за рахунок реалізації наступних заходів:

1. Заохочення розвитку та впровадження екологічних послуг, які сприяють енергоефективності, зменшенню відходів і збереженню ресурсів. Наприклад, сектор послуг може запропонувати екологічні консультаційні послуги, щоб допомогти підприємствам визначити та впровадити стійкі практики, що не лише сприятиме підвищенню екологічності виробництва, а й дозволить збільшити конкурентну привабливість бізнесу в очах потенційних клієнтів з розвинутих країн світу.

2. Розвиток сталого туризму – сфера послуг відіграє вирішальну роль у туристичній інду-

стрії, а практики сталого туризму можуть мати значний вплив на навколишнє середовище, громади та економіку. Сприяючи відповідальним туристичним послугам, таким як екологічні тури, обмін культурним досвідом та збереження культурної спадщини, сектор послуг може зробити внесок у сталий розвиток, а також стимулюватиме туристичну привабливість країни.

3. Надання освітніх послуг для підвищення обізнаності про принципи сталого розвитку, що може включати в себе навчальні програми, майстер-класи і семінари щодо екологічних практик, стійких бізнес-моделей і екологічно чистого способу життя. Сфера послуг також може відігравати істотну роль у поширенні інформації та просуванні екологічних продуктів і послуг серед населення.

4. Впровадження етичних та відповідальних ділових практик, які гуртуються на соціальних та екологічних міркуваннях. Такі практики можуть включати практику чесної торгівлі, забезпечення добробуту працівників і надання рівних можливостей, використання стійких ланцюжків поставок і зменшення впливу на навколишнє середовище за допомогою відповідального поводження з відходами та практики споживання енергії.

5. Співпраця з іншими секторами, включаючи уряди, некомерційні організації та підприємства, для створення ініціатив сталого розвитку. Результатом спільних зусиль можуть стати проекти, спрямовані на сталий розвиток інфраструктури, ініціативи щодо відновлюваних джерел енергії, програми управління відходами та стале міське планування.

6. Впровадження інноваційних технологій і практик у діяльність сфери послуг може призвести до позитивних в контексті забезпечення сталого розвитку результатів. Такі заходи можуть включати впровадження цифрових платформ та інструментів для підвищення ефективності та зменшення споживання ресурсів, використання відновлюваних джерел енергії для надання послуг і прийняття стійких бізнес-моделей, які сприяють принципам економіки спільного використання та циклічної економіки.

Висновки. В умовах постіндустріального етапу економічного розвитку, зростання сфери послуг перетворюється на один з ключових факторів забезпечення конкурентоспроможності національної економіки та економічного благополуччя. Сектор обслуговування впливає на формування конкурентних позицій країни прямо (за рахунок безпосереднього зростання сектору обслуговування) та опо-

середковано (за рахунок позитивного впливу від використання послуг на продуктивність та результативність діяльності промислових та агропромислових підприємств). Особливе значення сфера послуг має у питанні забезпечення конкурентоспроможності в контексті сталого розвитку, концепція якого зародилась та набула поширення наприкінці ХХ – початку ХХІ сторіччя. Особливості сектору обслуговування об'єктивно обумовлюють її зв'язок з концепцією сталого розвитку: соціальна складова сталого розвитку безпосередньо залежить від сектору обслуговування, за рахунок включення до останнього соціальних послуг (освіта, охорона здоров'я, догляд за соціально незахищеними верствами населення). Крім того, роль сервісної сфери та її зв'язок з іншими секторами економіки обумовлюють

суттєвий вплив даного сектору економіки на економічні та екологічні аспекти концепції. Таким чином можна зробити висновок про суттєву залежність рівня конкурентоспроможності і реалізації концепції сталого розвитку від сфери послуг, тому розвиток сектору обслуговування вбачається перспективним напрямком забезпечення сталої конкурентоспроможності, яка забезпечуватиме економічне зростання та сильні конкурентні позиції держави, а також відповідатиме основним постулатам концепції сталого розвитку. Зростання сфери послуг дозволить досягти сталого економічного зростання, соціального прогресу, забезпечити захист навколишнього середовища, а також посилення конкурентоспроможності національної економіки та формування нових конкурентних переваг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Report of the World Commission on Environment and Development «Our Common Future». URL: <https://ambiente.files.wordpress.com/2011/03/brundtland-report-our-common-future.pdf>
2. Allen C., Metternicht G., Wiedmann T. Prioritising SDG targets: assessing baselines, gaps and interlinkages. *Sustainability Science*. 2019. № 14. P. 421–438. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11625-018-0596-8>
3. Mensah, J. Sustainable development: Meaning, history, principles, pillars, and implications for human action: Literature review. *Cogent Social Sciences*. 2019. № 5 (1). P. 1–21. DOI: [10.1080/23311886.2019.1653531](https://doi.org/10.1080/23311886.2019.1653531)
4. Weitz, N., Carlsen, H., Nilsson, M., Skånberg, K. Towards systemic and contextual priority setting for implementing the 2030 agenda. *Sustainability Science*. 2017. № 13(2). P. 531–548. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11625-017-0470-0>
5. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations. A/RES/70/1. 21 October 2015. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement>
6. Daly, H.E. U.N. conferences on environment and development: retrospect on Stockholm and prospects for Rio. *Ecological Economics: the Journal of the International Society for Ecological Economics*. 2019. № 5. P. 9–14. DOI: [https://doi.org/10.1016/0921-8009\(92\)90018-N](https://doi.org/10.1016/0921-8009(92)90018-N)
7. Остафійчук Я.В. Місце сфери послуг у сучасній парадигмі сталого розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 3. С. 30–32.
8. Pérez, L., Hunt, D.V., Samandari, H., Nuttall, R., Biniek, K. Does ESG really matter – and why? *McKinsey Quarterly*. 2022. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/sustainability/our-insights/does-esg-really-matter-and-why>
9. World Development Indicators: Structure of value added. URL: <https://wdi.worldbank.org/table/4.2>
10. World Competitiveness Ranking. URL: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/>
11. World Trade Statistical Review 2022. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2022_e.pdf
12. Gill, I. At your service? Developing economies bet on service industries for growth. 2021. URL: <https://blogs.worldbank.org/voices/your-service-developing-economies-bet-service-industries-growth>
13. Nayyar, G., Hallward-Driemeier, M. and Davies, E. *At Your Service? The Promise of Services-Led Development*. Washington, DC : World Bank, 2021. 315 p. DOI: <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1671-0>

REFERENCES:

1. Report of the World Commission on Environment and Development "Our Common Future". Available at: <https://ambiente.files.wordpress.com/2011/03/brundtland-report-our-common-future.pdf>
2. Allen, C., Metternicht, G. & Wiedmann, T. (2019) Prioritising SDG targets: assessing baselines, gaps and interlinkages. *Sustainability Science*, no. 14, pp. 421–438. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11625-018-0596-8>
3. Mensah, J. (2019) Sustainable development: Meaning, history, principles, pillars, and implications for human action: Literature review. *Cogent Social Sciences*, no. 5 (1), pp. 1–21. DOI: <https://doi.org/10.1080/23311886.2019.1653531>

4. Weitz, N., Carlsen, H., Nilsson, M., & Skånberg, K. (2017) Towards systemic and contextual priority setting for implementing the 2030 agenda. *Sustainability Science*, no. 13(2), pp. 531–548. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11625-017-0470-0>
5. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations. A/RES/70/1. 21 October 2015. Available at: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement>
6. Daly, H.E. (1992) U.N. conferences on environment and development: retrospect on Stockholm and prospects for Rio. *Ecological Economics: the Journal of the International Society for Ecological Economics*, no. 5, pp. 9–14. DOI: [https://doi.org/10.1016/0921-8009\(92\)90018-N](https://doi.org/10.1016/0921-8009(92)90018-N)
7. Ostafiichuk, Ya.V. (2012) Mistse sfery posluh u suchasniy paradyhmi staloho rozvytku [The place of the service sector in the modern paradigm of sustainable development]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 3, pp. 30–32. (in Ukrainian)
8. Pérez, L., Hunt, D.V., Samandari, H., Nuttall, R. & Biniek, K. (2022) Does ESG really matter – and why? *McKinsey Quarterly*. Available at: <https://www.mckinsey.com/capabilities/sustainability/our-insights/does-esg-really-matter-and-why>
9. World Development Indicators: Structure of value added. Available at: <https://wdi.worldbank.org/table/4.2>
10. World Competitiveness Ranking. Available at: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/>
11. World Trade Statistical Review 2022. Available at: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2022_e.pdf
12. Gill, I. (2021) At your service? Developing economies bet on service industries for growth. Available at: <https://blogs.worldbank.org/voices/your-service-developing-economies-bet-service-industries-growth>
13. Nayyar, G., Hallward-Driemeier, M. and Davies, E. (2021) *At Your Service? The Promise of Services-Led Development*. Washington, DC: World Bank, 315 p. DOI: <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1671-0>